

ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ ПРИНЦИПІВ ДОБРОЧЕСНОСТІ В ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ

Марія Теловата,

доктор педагогічних наук, професор,
заслужений працівник освіти України,
заступник директора з наукової роботи
Інституту професійної освіти НАПН України,
<https://orsid.org/0000-0001-9514-1663>

***Анотація.** Універсальним принципом існування закладів освіти в Україні як відповідальної академічної спільноти є доброчесність, яка складає принципи внутрішньої гармонії людини, стійкість її характеру та послідовність моральних цінностей. Однак, практична робота сучасних освітніх закладів показує, що у своїй діяльності ЗО допускають академічну нечесність, тому такі явища у знижують цінність самої освіти, сприяють фальсифікації вищої школи. Отже, закладам освіти України необхідно дотримуватися етичних принципів, відповідно до світових стандартів вищої школи. На жаль, сьогодні складається враження, що академічна доброчесність в Україні сприймається переважно як деяка міфічна концепція, про яку нині дуже багато говорять, але вона не є дієвим інструментом забезпечення якості вищої освіти.*

***Ключові слова:** доброчесність, академічна доброчесність, принципи академічної доброчесності, чесність, довіра.*

ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ ПРИНЦИПІВ ДОБРОЧЕСНОСТІ В ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ

MariaTelovata,

Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Honored
Worker of Education of Ukraine, Deputy Scientific
Director, Institute of Vocational Education of the
NAES of Ukraine

***Abstract.** The universal principle of the existence of educational institutions in Ukraine as a responsible academic community is integrity, which constitutes the principles of a person's inner harmony, the stability of his character and the consistency of moral values. However, the practical work of modern educational institutions shows that educational institutions allow academic dishonesty in their activities, so such phenomena reduce the value of education itself and contribute to the falsification of higher education. Therefore, educational institutions of Ukraine must adhere to ethical principles, in accordance with world standards of higher education. Unfortunately, today one gets the impression that academic integrity in Ukraine is perceived mainly as some mythical concept, which is talked about a lot nowadays, but it is not an effective tool for ensuring the quality of higher education.*

***Keywords:** integrity, academic integrity, principles of academic integrity, honesty, trust.*

Євроінтеграційні процеси в освітянському просторі України обумовлюють активізацію інноваційних тенденцій відповідності стандартам якості вищої освіти закордоном. Цим пояснюється необхідність реформування усіх ланок освіти й вищої, зокрема. На конкурентноспроможність українських фахівців вітчизняного та

європейського ринків праці відчутно впливає якість підготовки професійних кадрів у вищій школі та відповідність дипломів європейським стандартам (Туркова, 2014).

Українська вища освіта змінюється і важливою умовою успішного розвитку є впровадження принципів академічної доброчесності в навчання, викладання та наукову діяльність. Кожен розуміє поняття «доброчесність» по-своєму. Вивчаючи та аналізуючи доступні для нас джерела інформації, ми дійшли висновку, що їх визначення, пояснення відомі давно, адже вони давалися ще давньогрецькими вченими та філософами Арістотелем та Сократом. Саме ці видатні особистості вважали, що найважливішими для кожної людини є чесність, розсудливість та справедливість. Англійські філософи Джеремі Бентам та Джордж Мур вважали, що доброчесність — це протилежність корисливості, це обов'язок, а німецький філософ Густав Радбрух «називав доброчесність позитивною моральною властивістю, високою моральністю конкретної людини» (*Комплекс моральних обов'язків*, б.д.).

Питання доброчесності вивчали та відобразили у своїх працях вітчизняні науковці: Л. Прудіус, Л. Курочка, І. Федорович, Т. Семків, Л. Зуєва, С. Глущенко та інші.

Як бачимо, доброчесність – це філософське поняття, глибоке поняття, адже в ньому поєднані моральність, безкорисливість, компетентність з великою кількістю здатностей (компетенцій) тощо. Якщо розглянути складові поняття «доброчесність», то це – добро та чесність, що є обов'язковими елементами високоморальної людини. Поняття «доброчесність» пов'язана з багатьма іншими поняттями. Система об'єднаних понять уточнює, звужує сферу її застосування. Наприклад: «правова доброчесність», «наукова доброчесність», «професійна доброчесність» тощо. В нашому есе ми розглядатимемо «академічну доброчесність». Це поняття в даний час цікавить нас найбільше, адже ми працюємо в освіті, де сьогодні спостерігаємо таку проблему: деякі педагоги (викладачі, учителі) та здобувачі (студенти, учні): не можуть дати чіткої відповіді на запитання: «Що таке академічна доброчесність?»; не розуміють значення її дотримання в освітньому процесі. Адже академічна доброчесність сприяє дієвості системи освіти, що надає справжні знання та навички, а не лише документи про здобуття освіти. Сьогодні у закладах освіти України (ЗПТО, ЗФПО, ЗВО) приділяється значна увага, щодо додержання правил та норм академічної доброчесності (розроблені та затвердженні:

- Кодекс академічної доброчесності.
- Положення про академічну доброчесність та етику академічних взаємовідносин.
- Положення про Комісію з академічної доброчесності, етики та управління конфліктами,
- Положення про запобігання і виявлення плагіату та інших видів академічної нечесності у навчальній та науково-дослідній роботі здобувачів вищої освіти,

– Перевірка кваліфікаційних магістерських робіт, курсових робіт, наукових статей в системі Unichек (інструкція).

Варто зазначити, що *академічна доброчесність* – це основа якості освіти, яка сприяє дієвості системи освіти, що надає справжні знання та навички здобувачам вищої освіти, аспірантам, докторантам та молодим вченим, а не лише документи про здобуття освіти. Головними *завданнями є*:

– формування культури доброчесності, яка базується на прозорості, чесності, відповідальності у науково-освітній діяльності;

– інформування здобувачів вищої освіти про принципи академічної доброчесності та важливості її дотримання;

– надання допомоги під час написання курсових робіт, студентських тез, наукових робіт, кваліфікаційних робіт магістрів.

Дотримання академічної доброчесності для здобувачів ЗПТО, ЗФПО, ЗВО передбачає: самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливим освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їх індивідуальних потреб і можливостей); посилення на джерела інформації у разі використання ідей, тверджень, відомостей; дотримання норм законодавства про авторське право; надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності. Впровадження принципів академічної доброчесності у заклади освіти України означає, що в процесі навчання та пошуково-дослідницькій роботі здобувачі, викладачі та науковці мають послуговуватися, передусім, принципом чесної праці та навчання. З метою поширення практичних знань, навичок і впровадження основних принципів академічної доброчесності в закладах освіти України, проводяться семінари, майстер-класи, презентації, лекції тощо, зокрема з використанням програми Unichек.

Неможливий розвиток освіти та науки без дотримання стандартів та принципів академічної доброчесності, саме вона є показником розвитку суспільства. Академічна доброчесність є моральним ядром академічної культури. Ось чому пояснення основних засад академічної доброчесності студентам та молодим науковцям в процесі навчальної, виховної та наукової діяльності стає одним із найбільш важливих завдань. Саме на молодь покладають великі надії щодо утвердження і поширення високих етичних і моральних ідеалів та належних стандартів доброчесності у процесі навчання та наукової діяльності (Сорокіна, Артюхов, & Дегтярьова (Ред.), 2017). Існує шість принципів академічної доброчесності, які відображені на *рис. 1*.

Чесність – це одна з основних граней людських чеснот, моральна якість, що відображає одну з найважливіших вимог моральності. Протилежністю чесності є обман, брехня, крадіжка, віроломство, лицемірство.

Мужність (також зветься *хоробрість, відвага*) – одна з чеснот, що проявляється як моральна сила під час подолання страху. Мужність часто виступає як здатність переносити страждання, включно з фізичним болем.

Рис. 1 Принципи академічної доброчесності

Довіра – це твердження про те, що поки що невідоме, але має якусь вірогідність статися. Повну довіру часто ототожнюють з вірою, бо механізм такої довіри вже не базується на раціональних засадах тобто на досвіді й на передбаченні, та на попередньому знанні однієї сторони другою і включає ірраціональні мотиви взаємовідносин.

Повага – абстрактна соціальна категорія, що відображає оцінку почуття гідності/вищості/більшої ідеальності того, на кого направлена дана оцінка. Вона базується на визнанні високих якостей кого-небудь чи чого-небудь, відносно яких проводиться ця соціальна оцінка.

Відповідальність – загально-соціологічна категорія, яка виражає свідоме ставлення особи до вимог суспільної необхідності, обов'язків, соціальних завдань, норм і цінностей. Відповідальність означає усвідомлення суті та значення діяльності, її наслідків для суспільства і соціального розвитку, вчинків особи з погляду інтересів суспільства або певної групи.

Справедливість – мораль та чеснота, вразливість як на суспільне добро, так і на суспільне зло. За Платоном, справедливість – це найвища чеснота, що утримує мужність, поміркованість та мудрість в повній рівновазі й гармонії («кожному своє»).

Дотримання перелічених принципів академічної доброчесності сприятиме конкурентоспроможності вітчизняної освіти та стандартів у світовому освітньо-науковому просторі в умовах зростаючого запиту на практичну орієнтованість освітніх програм, розвитку інформаційних та комунікаційних технологій, глобалізаційних процесів в сучасному суспільстві. Лише на засадах відкритості, чесності, прозорості та толерантності може відбуватися продуктивна співпраця та взаємодія всіх

учасників освітньо-наукового процесу. Дотримання принципів академічної доброчесності кожен повинен починати з себе, бо саме найкраще вчить власний приклад. Саме доброчесність є мірилом внутрішньої культури кожної людини.

Відтак, впровадження принципів академічної доброчесності в українських закладах освіти – це питання підняття якості вищої освіти та репутації самих ЗПТО, ЗФПО, ЗВО, підвищення їхнього рейтингу, визнання дипломів університетів на європейському та світовому рівнях, підвищення конкурентоспроможності випускників цих освітніх закладів.

Академічна доброчесність – актуальна тема для всього світу. Це підтверджує зміст наукових публікацій авторитетних видавництв світу. Географія авторів цих публікацій дуже широка. Вони розглядають тему академічної доброчесності як наукову проблему та діляться успішним досвідом у цьому напрямку. Дослідження та впровадження кращого світового досвіду в діяльність закладів освіти та наукових установ України сприятиме імплементації принципів академічної доброчесності та підвищенню рівня якості освітнього та наукового процесів.

Отже, академічна доброчесність є орієнтиром у закладах освіти для досягнення успіху в науково-освітній діяльності та являється дієвим інструментом забезпечення і посилення якості освіти. Повноцінне втілення принципів академічної доброчесності – процес складний, тривалий, однак невідворотно необхідний та правильний.

Список посилань

Туркова, Д. М. (2014). Психологічні, педагогічні та організаційні умови запровадження європейських стандартів підготовки майбутніх практичних психологів у системі вищої освіти України. *Проблеми сучасної психології*, 25, 518-529.

Комплекс моральних обов'язків (б.д.). *Закон&Бізнес*. <http://zib.com.ua/ua/125930-scho-rozumiti-pid-profesiynoyu-etikoyu-ta-dobrochesnistyu-v.html>

Сорокіної, Н. Г. Артюхова, А. Є. & Дегтярьової, І. О. (Ред.). (2017). *Академічна доброчесність: проблеми дотримання та пріоритети поширення серед молодих вчених: монографія*. ДРІДУ НАДУ.